

Turistik Destinasyonlarda Yerel Halk ve Turist Gözünden Taşıma Kapasitesinin Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği

Evaluation of the Carrying Capacity of Local People in a Favourite Touristic Destination: An Example of Eskişehir

Doç. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ
Osmangazi Üniversitesi
Turizm Fakültesi
E-posta: csecilmis@ogu.edu.tr

Öğr. Gör. İlker KILIÇ
Bozok Üniversitesi
Akdağmadeni Meslek Yüksekokulu
E-posta: ilker.kilic@bozok.edu.tr

Öz

Çalışmada, Eskişehir'de giderek artan turizm hareketlerinin Eskişehir'e gelen ziyaretçiler ve yerel halk kapsamında taşıma kapasitesi bağlamında değerlendirilmesi ve bu sonuçlarla beraber Eskişehir'de sürdürülebilir turizmin sağlanması için çözüm önerileri geliştirmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni Eskişehir'e gelen ziyaretçiler ve Eskişehir'de yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Araştırmada yerel halkın toplumsal taşıma kapasitesine yönelik tutumlarını ve ziyaretçilerin psikolojik taşıma kapasitelerini ölçen iki farklı anket kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgularda, Eskişehir'in sosyal taşıma kapasitesinin aşılmadığı, yerel halkın turizmin gelişmesiyle beraber olumlu düşünceler içinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, psikolojik taşıma kapasitesinin de aşılmadığı ve ziyaretçilerin turizmin gelişmesi ve kalabalığa ilişkin olumsuz düşüncede olmadıkları anlaşılmaktadır. Ulaşılan sonuçların Eskişehir turizminin sürdürülebilir plan ve politikaların oluşturulmasında olumlu bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Turizmde Taşıma kapasitesi, Toplumsal Taşıma Kapasitesi, Psikolojik Taşıma Kapasitesi,

Abstract

The aim of this study is to increase the tourism in Eskişehir and to evaluate the present tourism activities under the term of carrying capacity in the eyes of local people and to develop possible solutions a better sustainable tourism perspective in Eskişehir. The universe of the study is the people who live in Eskişehir and the tourists visiting the city. Two different questionnaires were used in the study to measure the attitudes of the local people towards the social carrying capacity and the psychological carrying capacity. It was found out that the social carrying capacity of the people in Eskişehir was not exceeded yet and the local people were in favour of further development in tourism in the city. It was also found out that the psychological carrying capacity has not been exceeded and there was no negative thinking about the development of tourism and the crowd that tourism has caused in the city. It is thought that the results of this study will positively contribute to the sustainable planning and policies of the tourism in Eskişehir.

Key Words: Sustainable Tourism, Carrying Capacity in Tourism, Social Carrying Capacity, Psychological Carrying Capacity.

1. Giriş

Turizm faaliyetlerinin ülke ekonomilerinde belirgin etkileri görülmektedir. Bunun yanında sosyal etkileri, toplumsal yapıya etkileri, aile içi ve kişiler arası ilişkilere etkileri de gözlemlenmektedir. Turistler gittikleri yerdeki insanlar ile iletişime geçmekte, sosyal ilişkiler kurmakta, kültürel bir alışveriş içinde olmaktadır. Bu da turizmin ekonomik boyutu dışındaki sosyal boyutunu ortaya koymaktadır (Gürbüz, 2002). Farklı sosyo-kültürel yapıya sahip toplumlar arasındaki etkileşim sonucunda ise sosyal yapı içinde bazı değişimler gözlemlenmektedir (Berber, 2003). Turizmin yerli halk üzerinde sosyal etkilerini görebilmek için araştırmalar yapılmaktadır. Araştırma sonuçları turizm politikasına yön verilmesinde ve alınacak kararlarda etkilidir. Yerel halkın turizmi algılaması ve tutumları o bölgede turizmin gelişebilmesi ve sürdürülebilir olması için önem arz etmektedir (Brunt ve Courtney, 1999).

Eskişehir sahip olduğu tarihi ve doğal güzelliği, kültür sanat faaliyetlerinin yoğunluğu, eğlence hayatının dinamikliği ve tematik parkların çeşitliliğiyle Türkiye'nin en çok ziyaret edilen ve ziyaret edilmek istenilen şehirlerinden birisidir. Eskişehir Türkiye'nin marka şehirlerinden birisidir. Tarihi Odun pazarı bölgesi, Frig vadisi, Yunus Emre ve Seyit Battal Gazi Türbesi, Sazova Parkı, Adalar bölgesi, Lületaşı ve Balmumu müzeleri en çok ziyaretçi çeken yerlerdir (Seçilmiş, 2011).

2000 yılında Eskişehir'de 300 oda ve 6 otel faaliyette iken, yürütülen başarılı faaliyetler sonucunda 2015 yılında oda sayısı 1800'e çıkmıştır. 2001 yılında 40 bin 856 yerli turist şehri ziyaret ederken, 2015 yılında bu sayı 217 bin 539 kişiye ulaşmıştır. 2016 yılında 302 bin 249 yerli ve yabancı turist giriş yapmış ve 512 bin 619 konaklama gerçekleştirilmiştir (Eskişehir Belediyesi, 2017). Şehirde hızla gelişen turizmin yerel halkın yaşam standartları üzerindeki etkisi araştırılmaya değerdir. Her geçen gün artan ziyaretçi sayısının yerel halk üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkisi olmaktadır.

Destinasyonların turizm faaliyetleri arttıkça birçok bölge turistik taşıma kapasitelerini arz ile dengeleyememektedir. Bu yüzden turistik destinasyonlar turistik taşıma kapasitelerini ekolojik, sosyal, ekonomik, psikolojik olarak arz ve talep ile dengelemek zorundadır. Buna bağlı olarak turistik taşıma kapasitesinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi özellikle sürdürülebilirlik açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Turizmin, destinasyon üzerindeki sosyal etkisi düşünüldüğünde sosyal taşıma kapasitesi yerel halk ve ziyaretçiler arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Buna bağlı olarak sosyal taşıma kapasitesi ziyaretçilerin deneyim kalitesinde kabul edilemez bir düşme olmadan ve bölge toplumunda kabul edilemez olumsuz bir etki yaşanmadan, bir bölgenin kaldırabileceği maksimum kullanım seviyesi olarak tanımlanmaktadır (Saveriades, 2000). Dolayısıyla Eskişehir ili ele alındığında şehrin belirli noktalarında yer alan turistik çekicilikleri ziyaret eden turistler şehrin merkezinde gerçekleşen turizm faaliyetlerinde zaten kentin var olan nüfusu ile yoğun bir etkileşim halindedir. Eskişehir özelinde bu etkileşimin olumlu ve olumsuz etkisinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu bilgiler ışığında, çalışmada; Eskişehir halkının turistlere olan bakış açısı, kurdukları iletişimin boyutu, turizmin yerel halkın aile ve sosyal yaşamına etkileri, sosyal taşıma kapasitesinin boyutlarının ortaya çıkarılması ve turistlerin algılamış oldukları kalabalıktan kaynaklanan psikolojik taşıma kapasitesinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Çalışma sonucunda elde edilen bulguların, Eskişehir turizminin;

bölge halkı ve turistler için sürdürülebilir seviyede gelişmesine katkıda bulunması düşünülmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Son zamanlarda turizm destinasyonlarının uğraşmak zorunda oldukları konular arasında, küreselleşme ve sürdürülebilirlik ön plana çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı, insanın istek ve ihtiyaçlarının yetersiz olmasından dolayı tarım, şehir, teknoloji ve turizm gibi birçok alanda ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik, her alan içerisinde kendine özgü boyutları olmasına rağmen, temelde insanın geleceğinin korunmasını ve mevcut kaynakların tüketimini dengelemeyi hedeflemektedir (Beyhan ve Ünügür, 2010: 80).

Dünya Turizm Örgütü, sürdürülebilir turizmi, “*mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak dikkate alan, ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplumun ihtiyaçlarını karşılayan turizm*” olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilirlik ilkeleri, turizmin gelişmesinin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel yönlerinden oluşmaktadır. Çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılması, ev sahibi toplumların sosyo-kültürel yapılarına saygı duyulması, uzun vadeli ekonomik ve istihdam yaratıcı faaliyetler olarak ele alınmaktadır (WTO, 2017). Sürdürülebilirlik kavramı içerisinde ele alınan çevresel ve fiziki etmenlerle birlikte bölgedeki yaşayan yerel halkın tutumları, bölgedeki istihdam düzeyi, bölgeye gelen turistlerin düşünceleri gibi konular üzerinde de durulmaktadır.

Bir turizm destinasyonunun, çekiciliğini uzun dönemde artarak devam ettirmesi sürdürülebilirliğin sağlanmasıyla oluşmaktadır. Eğer turizm, çevreye ve mevcut yaşayan halka uyumlu bir şekilde gelişirse mevcut gelirleri artacak ve çarpan etkisi sayesinde diğer sektörlerin gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Sürdürülebilirliğin tam manasıyla sağlanması hem şuan ki neslin hem de gelecek neslin tatmin düzeyini en üst seviyeye çıkaracağı düşünülmektedir (Gösling, 1999: 310).

Sürdürülebilir turizm ve çevrenin korunması için ilk adım ise o bölgenin taşıma kapasitenin belirlenmesi olacaktır. “Taşıma (Dayanma, Katlanma, Çekme) ve Kapasite (Bir şeyi içine alma, sığdırma sınırı, kapsama gücü) kelimelerinden oluşmaktadır (TDK, 2017). Taşıma kapasitesi ise “*bir nesnenin, bir canlının veya bir ortamın işlevselliğini veya özelliğini koruyarak bir şeye karşı dayanma, katlanma veya çekme limiti olarak*” tanımlanmaktadır (Göktuğ vd., 2013: 196).

Taşıma kapasitesinin birçok tanımı bulunmaktadır. Ziyaretçilerin tatminlerini indirgmeden, kaynakları tüketmeden, yöre ekonomisi ve kültüründe bozulmaya sebep olmadan barınabilecek en fazla turist sayısı olarak tanımlanabilir (Avcı, 2007). Turizm taşıma kapasitesi, herhangi bir turizm destinasyonunun, turistleri ağırladığı süre boyunca hem bölge halkı hem de turistler için tatminsizliğe yol açmadan taşıyabileceği maksimum turist sayısı olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2013: 94).

Çavuş (2002) taşıma kapasitesini beş sınıfa ayırarak çevresel, fiziksel, ekonomik, psikolojik ve sosyal taşıma kapasitesi olarak bahsetmiştir. Çevresel taşıma kapasitesinin ortaya çıkış nedeni, “*korunan doğal alanlarda rekreasyon ve turizm talebinin gün geçtikçe artması sonucu taşıma kapasitesi, alan planlamalarında temel kavramlardan biri haline gelmiştir*” şeklinde özetlenmiştir (Akten ve diğ., 2009:1589). Bu durumun başlıca sebepleri arasında turizm gelişirken çevrenin geleceğinin

düşünülmemesi gösterilmektedir. Çevresel taşıma kapasitesinin dikkate alınması, turizmin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir.

Fiziksel taşıma kapasitesi, “doğal kaynaklar dışında insan eliyle yapılmış fiziksel kaynakları içene almaktadır. Bir tarihi alandaki veya yapıdaki yıpranmanın çevresel problemleri doğuracağı sınır olarak tanımlanmaktadır” (Kaya, 1997: 58). Ekonomik taşıma kapasitesi, herhangi bir turizm destinasyonundaki turizm gelirlerinden yerel halkın maksimum seviyede yararlanmasını ve bölgedeki diğer sektörlerinde varlıklarını geliştirerek devam ettirmesini hedefleyen bir kavramdır (Muğla Valiliği, (2010). Psikolojik taşıma kapasitesi, Holden, (2016) tarafından “ziyaretçilerin bölge ile ilgili memnuniyet derecesini gösteren bir kavram” olarak tanımlanmaktadır.

Toplumsal ve psikolojik taşıma kapasiteleri bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Toplumsal taşıma kapasitesi bölge halkının turistlere karşı olan hoşgörü düzeyinin ölçüsü olarak tanımlanabilir (Karaman ve Türkay, 2006). Toplumsal taşıma kapasitesi, ev sahibi halkın hoşgörü düzeyini ve bölgedeki ziyaretçilerin deneyim kalitelerini kapsar. Ziyaretçilerin deneyim kalitesinde kabul edilemez bir düşüş göstermeyen ve bölge toplumu üzerinde kabul edilemez bir olumsuz etkisi olmaksızın yerel halk tarafından tepki duyulmayacak düzeydeki azami kullanım seviyesi (sayı ve etkinlikler açısından) olarak tanımlanabilir. Toplumsal taşıma kapasitesinin ilk bileşenini ziyaretçilerin alternatif destinasyon aramadan önce kabul ettikleri deneyim kalitesi, ikinci bileşenini ise ev sahibi halkın turistlere yönelik hoşgörü derecesi oluşturmaktadır (Saveriades, 2000: 149). Bu bilgiler ışığında çalışmanın ilk hipotezi “**H₁: Yerel halkın turizmin devam etmesi konusundaki görüşleri ile turizmin etkileri arasında ilişki vardır**” biçiminde ortaya konmuştur.

Psikolojik taşıma kapasitesi, herhangi bir turistik destinasyonun çekiciliğinin azalmaya başlamadan önce, bölgeyi ziyaret eden turistler tarafından kabul edilebilir seviyedeki kalabalıklaşma düzeyidir. Başka bir ifadeyle, psikolojik taşıma kapasitesi, turistlerin kendilerini başka turistik destinasyon aramaya başlamadan önce memnuniyet seviyelerinin en düşük olduğu seviye olup, çevre olanaklarının kapasitesinin en yüksek seviyeye çıkmasından kaynaklanan insanın fiziksel tepkisinin davranışsal boyuta dönüşme süreci şeklinde tanımlanmıştır (O’Reilly, 1986). Ayrıca psikolojik taşıma kapasitesi, algısal veya davranışsal kapasite olarak da ifade edilmektedir. Bir turist çekim yerinde yerel halkın gelenekleri, ahlak kuralları, değer yargıları veya yaşam kalitesine zarar vermesi açısından kabul edilemeyecek bir gelişme derecesi de psikolojik taşıma kapasitesi kapsamında değerlendirilebilir” (Avcıkurt, 2009: 16).

Bir turizm destinasyonunu ziyaret eden turistler ile bölge halkının etkileşimi sonucu ortaya çıkan memnuniyet düzeyleri psikolojik taşıma kapasitesini belirlemektedir. Genel olarak turizmin düzenlenmesinde toplumsal ve psikolojik boyutlar göz ardı edilmektedir ancak turizm sektörünün beklenen etkiyi gösterememesinde önemli rol oynamaktadır. Psikolojik taşıma kapasitesinin, çevresel ve ekonomik taşıma kapasitesi gibi önceden belirlenmesi oldukça güçtür. Bu sebeple psikolojik taşıma kapasitesinin turizmin gelişmesi için önemli bir unsur olmasına rağmen bölge halkının ve turistlerin yaşam standartları ve koşullarının sürekli değişmesi ölçümünü ve çözüm yollarının aranmasını güçleştirmektedir (Çalık, 2014: 28).

Holden (2016), bir turizm destinasyonunun psikolojik taşıma kapasitesinin, o bölgeyi ziyaret eden turistlerin memnuniyet derecesini gösterdiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda turizmin gelişmesi için önemli konular arasında yer alan psikolojik taşıma

kapasitesi kavramının memnuniyetle ilişkili olduğu söylenebilir. Chen & Teng, (2016) çalışmalarında Tayvan'da bulunan Baisha plajının taşıma kapasitesini turistlerin gözünden ölçülmesini hedeflemişlerdir. Sonuçlara göre kalabalık, temizlik, canlı yaşamı ve güvenlik gibi unsurların turistler için önemli olduğunu göstermiştir. Ayrıca günlük olarak taşıma kapasitesinin üst sınırı 2040 kişi olarak belirlenmiştir.

Pamungkas vd., (2016) çalışmalarında Poteran adasının taşıma kapasitesini kıyıya uygunluk, arazi yeterlilik ve kıyı gelişme endeksi bazında değerlendirmişlerdir. Sonuçlar Poteran adasının, mevcut gelişme aşamasının düşük olduğunu ancak bölgesel kalkınma için taşıma kapasitesine sahip olduğunu göstermiştir. Zhang vd., (2017b) tema parklarının taşıma kapasitelerinde, cazibe ve mekânsal özelliklerin etkisini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar, ziyaretçilerin çekim özellikleri ve mekânsal düzenden etkilendiği belirtilmiştir. Sonuçlar, park yönetimine sunularak öneriler geliştirilmiştir. Lobo, (2015) Brezilya'da bulunan Santana mağarasında turist taşıma kapasitesinin ölçülmesi hedeflemiştir. Çalışma günlerinde 24 ziyaretçinin 30 dakika aralıklarla tatil günlerinde ise 18 ziyaretçinin 20 dakika aralıklarla mağarayı ziyaret etmesi önerilmiştir. Ayrıca turist taşıma kapasitesinin sadece bir sınırlama olmadığı aynı zamanda turist sayısını arttıran bir unsur olduğu sonucuna da varılmıştır.

Yukarıda verilen literatürdeki bulgulara dayanarak, herhangi bir turistik destinasyon için taşıma kapasitesinin önem arz ettiği söylenebilir. Teori ve yapılan bu çalışmalar ışığında araştırmanın ikinci hipotezi; "H₂: Turistlerin psikolojik taşıma algısı ile davranışsal niyetler arasında anlamlı bir ilişki vardır" şeklinde kurulmuştur.

3. Araştırma Yöntemi

3.1 Araştırma Amacı

Bu araştırmanın amacı, Eskişehir'de var olan turizm hareketlerinin ekonomik, sosyal, kültürel etkilerini yerel halk açısından ortaya koymak ve Eskişehir'de giderek artan turizm talebinin Eskişehir'e gelen ziyaretçilerce taşıma kapasitesi bağlamında değerlendirilmesidir. Elde edilen sonuçlarla beraber Eskişehir'de sürdürülebilir turizmin sağlanması için çözüm önerileri geliştirmektir. Geliştirilen çözüm önerilerinin, turizm politikaları belirlemede ve planlama çalışmalarında karar alıcılara sağlayacağı katkılar nedeniyle çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, Eskişehir turizminin yerel halk üzerindeki etkisi ekonomik, kültürel ve sosyal boyut olarak incelenmektedir. Eskişehir'in taşıma kapasitesi sosyal boyutları ile ele alındıktan sonra tüm bu etkenlerin Eskişehir'in toplumsal taşıma kapasitesine, psikolojik taşıma kapasitesine ve Eskişehir turizminin sürdürülebilirliğine ne şekilde etki edebileceği değerlendirilmektedir. Araştırmada aynı zamanda turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel durumuna ilişkin katılımcı görüşlerinin demografik ve diğer farklı özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada, evreni Eskişehir'de yaşayan yerel halk ve Eskişehir'e gelen turistler oluşturmaktadır. Araştırma Eskişehir'in en yoğun turist çeken Adalar, Odunpazarı bölgesi ile Eskişehir Bilim Kültür ve Sanat Parkı'nda yapılmıştır. Uygulama aşamasında yerel halktan yüz yüze 277, Eskişehir'e gelen turistlerden de yine yüz yüze 217 olmak üzere toplam 494 anket toplanabilmektedir.

Verilerin toplanması 2017 yılı Mayıs ayında gerçekleşmiştir. Eskişehir'e gelen turist sayısının aylara göre dağılımının bilinmemesi ve çalışma evreninin son derece

dinamik olması, örneklem büyüklüğünün tam olarak saptanmasının engellemektedir. Evren büyüklüğünün bilinmediği bu durumlarda, örneklem büyüklüğünü saptamak için Özdamar'ın (2003) kullandığı formüle göre ölçeğin uygulanacağı en az sayıdaki katılımcıyı belirten örneklem büyüklüğü, 384 kişi olarak belirtilmektedir.

3.3. Veri Toplama

Yerel halka turizmin Eskişehir'i ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda etkileyip etkilemediğine dair görüşlerini almak üzere sorular hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan sorular, Çalık'ın (2014) doktora tezinde kullandığı ölçekten alınmıştır. Anketlerde 5'li likert ile ölçeklendirilen ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini, diğer değişle güvenilirliğini test etmek üzere Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. İfadelerin, geçerlilik ve güvenilirliklerini test etmek amacıyla 60 kişilik bir pilot çalışma yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında ölçeğin güvenilirlik düzeyi $\alpha = 0.87$ ve örneklem yeterliliği $= 0.823$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik düzeyleri sosyal bilimler alanındaki araştırmalar için yeterli olduğu gözlenmiştir.

Ölçek yerel halkın Eskişehir'in turizmden ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda ne derece etkilendiği yönündeki algılarını ortaya çıkarmak için bölüm olarak geliştirilmiştir. Anketin birinci bölümünde ankete yanıt verenlerin arasında demografik sorularla birlikte turizmden gelir kazanılıp kazanılmadığı, ziyaretçiler ile ilgili iletişimleri hakkındaki görüşleri, memnun olduğu ya da rahatsızlık duyduğu konular, Eskişehir ile ilgili düşünceleri, vb sorular sorulmuştur.

İkinci bölümde ise araştırmanın amacı bölümünde verilen ve yerel halka yönelik olarak hazırlanan cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve gelir durumları gibi bazı demografik özellikler ile yerel halkın yaşadıkları turizm deneyimlerine yönelik olarak görüşleri ve algıları arasında ilişki aranan 17 adet likert ölçekli soruya yer verilmiştir. Bu bölümdeki sorularla yerel halkın, toplumsal taşıma kapasitesi kavramının içerdiği öngörülen değerlerin, turizme ve ziyaretçilere bakış açılarını içeren sorular bulunmaktadır. Anketler 2017 Mayıs ayında yüz yüze görüşme şeklinde yapılmıştır.

Araştırmanın nihai amacına ulaşması için gerekli olan birincil veriler anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Söz konusu anket iki ayrı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik özellikleri ile birlikte Eskişehir turizmi ile ilgili genel algılarını ölçmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. İkinci bölümü ise katılımcıların Eskişehir'deki taşıma kapasitesiyle ilgili algılarını ölçmeye yönelik ifadeler bulunmaktadır. Katılımcıların psikolojik taşıma kapasitesi algılarını ortaya koyduğumuz ölçek, Çalık (2014) ve Weaver'ın (2010) yaptıkları çalışmalardan derlenmiştir.

İfadelerin, güvenilirliklerini test etmek amacıyla 50 kişilik bir pilot çalışma yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında ölçeğin güvenilirlik düzeyi $\alpha = 0.79$ ve örneklem yeterliliği $= 0.745$ Bartlett's Test of Sphericity: $p < .000$, (Chi-Square 213,062, $df=45$) olarak hesaplanmış ancak iki ifadenin (12. ve 13. Madde) ilk boyuttan farklı olarak iki ayrı boyut altında toplanması nedeniyle ölçekten çıkartılmıştır. Söz konusu iki maddenin çıkartılması sonucunda ölçeğin güvenilirlik düzeyi $\alpha = 0.88$ ve örneklem yeterliliği $= 0.776$ Bartlett's Test of Sphericity: $p < .000$, (Chi-Square 219,731, $df=24$) olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik düzeyleri sosyal bilimler alanındaki araştırmalar için yeterli olduğu gözlenmiş ve uygulamaya ölçeğin 11 ifadeli hali ile devam edilmiştir.

Verilere ilişkin Normallik testi de yapılmış; toplanan veriler çarpıklık ve basıklık değerleri açısından incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin %5 güven aralığı

için istatistik değer aralığının ± 2.58 , %1 güven aralığı için de istatistik değer aralığının ± 1.96 olması beklenir (Liu vd., 2005). Çarpıklık ve basıklık testinin sonuçlarına bakıldığında sorulan soruların da %5 güven aralığı olan, beklenen aralıkta görülmüştür. Kolmogorov-Smirnov testinin sonuç değerinin anlamlılık düzeyinin 0.05'in üzerinde olması verilerin dağılıma uygunluk gösterdiğini ortaya koyar. Test sonuçlarından tüm verilerin yüksek anlamlılığa sahip olduğu görülmüştür.

4. Bulgular

4.1. Toplumsal Taşıma Kapasitesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımlarından yararlanılmış ve bulgulara göre araştırmaya katılan yerel halkın %56'sı erkeklerden, %44'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 277 kişinin %42,7'si 16 ile 30 yaş arasında bulunmaktadır. 31-45 yaş arası katılanların oranı ise %38,6'dır. Katılımcıların %50,4'ünün önlisans/lisans düzeyinde bir eğitime sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan yerel halkın %29,2'sinin memur, %22'sinin öğrenci ve %21,7'sinin de işçi oldukları görülmektedir. 1001-2000 TL arasında aylık gelire sahip olanların oranı %23,7 iken 2000-2999 ve 3000 TL ve üzeri aylık gelire sahip olanların oranı da 22,8 olarak görülmektedir. Düzenli bir geliri olmayan bireylerin oranı ise %17,7'dir. Ankete yanıt veren yerel halktan %44,1 ile 122 kişi doğduğundan beri Eskişehir'de yaşamaktadır. 5 yıldan fazla süredir Eskişehir'de yaşayanların oranı ise %33,2 kişidir.

Tablo 1: Yerel Halkın Turizmden Gelir Elde Etme ve Turistlerle İletişim Davranışlarına İlişkin Görüşleri

	Değişken	Sayı (n)	%
Turizmden Gelir	Evet	22	7,9
	Hayır	255	92,1
Turistlerin İletişim Kurma Nedenleri	Eskişehir'in kültürünü öğrenmek	163	58,8
	Alışveriş	55	19,9
	Fotoğraf Çekimi	24	8,7
	Yerel Halkın istemesi	16	5,7
	Diğer	19	6,9
Turistlerle Daha iyi İletişim için	Turistlere sempati duymak	96	34,7
	Turistlere daha sıcakkanlı davranma	99	35,7
	Daha cesur olmalıyım	44	15,9
	Diğer	37	13,7
Toplam		277	100

Tablo 1'de araştırmaya katılan yerel halkın %92,1'lik bir kesimin gelirini turizmden sağlamadığı görülmektedir. Gelirini turizmden sağlayanların oranı ise %7,9 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan yerel halka turistlerin kendileriyle neden iletişim kurduklarına dair düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların %58,8'i ziyaretçilerin Eskişehir'in kültürünü öğrenmek amacıyla yerel halk ile iletişim kurduklarına dair görüş bildirmişlerdir. Diğer yandan katılımcıların %19,9'unun alışveriş yaparken, %8,7'sinin ise fotoğraf çekme konusunda yardım isterken yerel halkla iletişime geçtiğini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca yerel halk, turistlerin sıcakkanlı olması (%35,7) ve yerel halkın turistlere sempati duymaları (%34,7) durumunda turistlerle daha iyi ilişki kurabileceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Turist Davranışlarına İlişkin Görüşleri

	Değişken	Sayı (n)	%
Turistlerin Geleneklere Aykırı Davranışına	Hiç tanık olmadım	183	66,1
	Nadiren tanık oluyorum	56	20,2
	Bazen tanık oluyorum	32	11,5
	Sıklıkla tanık oluyorum	3	1,1
	Her zaman tanık oluyorum	3	1,1
Turistlerin Rahatsız edici davranışları	Küçümseyici olmaları	23	19,3
	Cimri olmaları	15	12,6
	Kaba olmaları	19	16,0
	Bencil olmaları	20	16,8
	Kötü örnek olmaları	28	23,5
	Diğer	14	11,8
Rahatsızlık verici davranışlara tepkiniz	Yetkililere haber veririm	2	1,6
	Kızarak uyarırım	7	5,7
	Kibarca uyarırım	66	53,7
	Bir şey söylemem	36	29,2
	Anlayışla karşılarım	12	9,8

Tablo 2 incelendiğinde yerel halkın %66,1'inin turistlerin geleneklere aykırı olumsuz bir davranışıyla hiç karşılaşmadığı görülmektedir. Ankete yanıt verenlerin %39,9'u ise turistlerin olumsuz davranışlarına tanık olmuştur. Bu durum, Eskişehir'de turist ve yerel halk arasında olumsuz olayların fazla yaşanmadığını gösterebilir. Rahatsızlık verici davranışlara tepkiniz nedir sorusuna katılanların %53,7'si turistleri kibarca uyarma ve %29,2'si de yaptıklarının yanlış olduğunu düşünmelerine rağmen bir tepki göstermeme yolunu seçtikleri gözlenmektedir. Bu durum halkın bu bağlamda hoşgörü düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan yerel halktan turistlerin rahatsız edici davranışlarıyla karşılaşanların turistlerin ne tür davranışlarından rahatsız oldukları sorulmuş, sırasıyla en çok rahatsızlık duyulan iki davranışın kötü örnek olma (28 kişi) ve küçümseyicilik (23 kişi) olduğu görülmektedir.

Eskişehir'de turizmin gelişmeye devam etmesi üzerine görüş bildiren yerel halk, %77,2 ile büyük bir çoğunluk teşkil etmektedir. %2,9 oran ile 8 kişi de Eskişehir'de turizmin olmaması gerektiğine dair görüş bildirmiştir. Verilen yanıtların büyük oranda yüksek olmasının gelişmekte olan Eskişehir turizmi açısından olumlu olduğu söylenebilir.

4.2. Güvenilirlik ve Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 3: Faktör Analizi Sonuçları

	Faktörler		
Gelir ve Altyapıya Etki			
Yerel Halkın Gelirini Arttırmıştır	,743		
Bölgedeki Su ve Elektrik Şebekelerinin, Yolların Gelişmesini Sağlamıştır	,705		
Bölgedeki Çevre Düzenlemelerinin, Park Ve Bahçelerin, Otellerin, Restoranların Gelişmesini Sağlamıştır	,712		
Bölgeye Yapılan Yatırımı Arttırmıştır	,701		
Eskişehir'in Daha Fazla İnsan Tarafından Tanınmasını Sağlamıştır	,702		
Bölgede Fuar, Kongre, Festival, Gibi Aktivitelerin Artmasını Sağlamıştır	,689		

Tablo 3'ün devamı

Bölgesel Enflasyon			
Arsa Fiyatlarını Arttırmıştır		,803®	
Kiraları Arttırmıştır		,877®	
Yerel Halkın Kullandığı Urun Ve Hizmetlerin Fiyatlarını Arttırmıştır		,812®	
Sosyal Değişim			
Gelenek Ve Göreneklere Değişime Neden Olmuştur			,809 ®
Yaşam Tarzında Değişime Neden Olmuştur			,869 ®
Giyim Tarzından Değişime Neden Olmuştur			,867 ®
Özdeğerler (Eigenvalues)	4,103	2,182	1,465
Açıklanan Varyans Yüzdesi	34,190	18,181	12,211
Toplam Açıklanan Varyans Yüzdesi %	64,582		
Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği=.804 Bartlett's Test of Sphericity: p<.000 (Chi-Square 1284,033, df=66). ® ters kodlanmıştır.			

Tablo 3'te araştırmada kullanılan ölçeklere yönelik güvenilirlik ve faktör analizi bulguları verilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği, 0,80-1,00 arasında ise yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilir (Kayış, 2010). Dolayısıyla sosyal taşıma kapasitesi ölçeğinin ($\alpha = 0,804$) yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir.

Faktör analizi sırasında verilere, temel bileşenler analizi ve varimax dik döndürme tekniği uygulanmıştır. Katılımcıların sosyal taşıma algılarını ölçen 12 ifade ile 3 faktör elde edilmiştir. Ölçekteki 4.,8.,15.,16. ve 17. ifadeler faktör yük değerleri 0,50'den az olduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre ölçeğin faktör yüklerinin 0,50'nin ve öz değerlerinin 1'den büyük olduğu görülmektedir. Toplumsal taşıma algısı ölçeğindeki 3 faktör toplam varyansın %64,58'ini açıklamaktadır. Toplumsal taşıma algısı ölçeğinin KMO örneklem yeterliliği ,804 ($p < .000$)'dür. Dolayısıyla verilerin, faktör analizi için elverişli olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında turizmin Eskişehir destinasyonuna etkilerini içeren ifadeler sıralanarak yerel halkın Eskişehir'de turizmin etkileri ile ilgili algıları ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4: Turizmin Eskişehir'e Etkisine Yönelik Algılarının Ortalamaları

İfadeler	n	Ort.	Standart Sapma	Algı Düzeyi
Yerel halkın gelirini arttırmıştır	277	3,71	1,2313	Yüksek
Bölgedeki su ve elektrik şebekelerinin, yolların gelişmesini sağlamıştır	277	3,16	1,2802	Orta
Bölgedeki çevre düzenlemelerinin, park ve bahçelerin, otellerin, restoranların gelişmesini sağlamıştır	277	3,89	1,0507	Yüksek
Bölgedeki geleneksel el sanatlarını canlandırmıştır	277	3,90	1,0397	Yüksek
Bölgeye yapılan yatırımı arttırmıştır	277	3,75	,9794	Yüksek
Eskişehir'in daha fazla insan tarafından tanınmasını sağlamıştır	277	4,04	1,0638	Yüksek
Bölgede fuar, kongre, festival gibi aktivitelerin artmasını sağlamıştır	277	3,71	1,0681	Yüksek
Bölgede yeni iş imkânları oluşturmuştur	277	3,38	1,1632	Orta
Arsa fiyatlarını arttırmıştır	277	2,59	1,2349	Düşük
Kiraları arttırmıştır	277	2,46	1,2378	Düşük

Tablo 4'ün devamı

Yerel halkın kullandığı ürün ve hizmetlerin fiyatlarını arttırmıştır	277	2,57	1,1384	Düşük
Gelenek ve göreneklerde değişime neden olmuştur	277	3,41	1,1662	Yüksek
Yasam tarzında değişime neden olmuştur	277	3,19	1,2030	Orta
Giyim tarzından değişime neden olmuştur	277	3,27	1,2469	Orta
Turizm nedeniyle oluşan kalabalık şehrin olanaklarından yararlanma düzeyimi düşürmüştür	277	2,96	1,2476	Orta
Üretime katılan kadın sayısında değişime neden olmuştur	277	2,84	1,2093	Orta
Aile içi iletişimde değişime neden olmuştur	277	3,57	1,26223	Yüksek
Algı düzeyi: $1,0 \leq X < 1,8$ (Oldukça Düşük) ; $1,8 \leq X < 2,6$ (Düşük); $2,6 \leq X < 3,4$ (Orta) ; $3,4 \leq X < 4,2$ (Yüksek) ; $4,2 \leq X < 5,0$ (Oldukça Yüksek)				

Turizmin Eskişehir üzerindeki etkilerine yönelik yerel halkın görüşleri Tablo 4'te gösterilmektedir. Tabloya göre en yüksek ortalamaya sahip olan ifadeler 4,04 ile "Eskişehir'in daha fazla insan tarafından tanınmasını sağlamıştır", 3,90 ile "Bölgedeki geleneksel el sanatlarını canlandırmıştır" ve 2,57 ile "Bölgedeki çevre düzenlemelerinin, park ve bahçelerin, otellerin, restoranların gelişmesini sağlamıştır" ifadeleridir. En düşük ortalamaya sahip olan 2,46 ile "Kiralari arttırmıştır", 2,57 ile "Yerel halkın kullandığı ürün ve hizmetlerin fiyatlarını arttırmıştır" ve 2,59 ile "Arsa fiyatlarını arttırmıştır" ifadeleridir. Bu durum genel olarak halkın turizmin olumlu etkilerinin daha fazla olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Değişkenler arasındaki ilişkileri görmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Yerel halkın turizmin devam etmesi konusundaki görüşleri ile turizmin etkileri arasındaki ilişkilere ait korelasyonlar, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5 'de gösterilmektedir. Tablo 5'de basit korelasyon katsayılarından görüldüğü gibi, Turizmin sosyal değişim, gelir ve altyapı boyutları ile turizmin devam etmesi arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($r=0,119$, $r=0,233$ $p<0.01$).

Tablo 5: Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Dair Görüşleri ile Turizmin Devam Etmesi Konusundaki Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)
(1) Eskişehir'de Turizm	1			
(2) Bölgesel Enflasyon	,051	1		
(3) Sosyal Değişim	,119	,298**	1	
(4) Gelir ve Altyapı	,233**	,369**	,153	1
Ort.	2,7437	3,4561	2,7040	3,7148
S.S.	,49928	1,04381	1,03977	,80250

Elde edilen bulgular turizmin gelir ve altyapıya etkisi ve sosyal değişim üzerindeki etkisi ile Eskişehir'de turizmin devam etmesi arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Eskişehir halkının genel itibarıyla turizmin gelişimine olumlu yönde baktığını ve rahatsızlık duymadığı söylenebilir. Ayrıca Eskişehir halkının büyük bir kısmı turizmin artarak devam etmesini istemektedir. Bu bilgiler ışığında H_1 kabul edilmiştir.

4.3. Psikolojik Taşıma Kapasitesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımlarından yararlanılmış ve bulgulara göre katılımcıların %53'ünün erkek ve %48,8'inin ise 16 yaş ile 25 yaş arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %41,2'si birinci, %27,8'inin de ikinci defa Eskişehir'e geldiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların aylık gelirleri incelendiğinde %28,6'sının gelirinin olmadığı, %19,5'inin de 1001 TL ile

2000 TL, %18,1'inin de 3001 TL ve üzeri gelire sahip oldukları görülmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde en yüksek oran % 50 ile önlisans/lisans mezunu olurken ikinci sırada % 32,2 ile lise mezunları yer almaktadır. Son olarak meslekler açısından bakıldığında katılımcıların, %40,3'ünün öğrenci, 14,4'ünün de işçi olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Eskişehir'i Tercih Nedenlerine Yönelik Bulgular

	Değişken	Sayı (n)	%
Tercih Nedeni	Kültür(Müzeler,Evler,Yaşam)	145	66,8
	Sağlık(Kaplıcalar)	16	7,4
	Yeme-İçme(Yerel Mutfak)	36	16,6
	Alışveriş	22	10,1
	Doğa	36	16,6
	Tanıtım Ve Reklam Faaliyetleri	11	5,1
	Yerel Halkın Misafirperverliği	24	11,1
	Eskişehir'in Ucuz Olması	32	14,7
	Eskişehir'in Yaşadığım Yere Yakın Olması	43	19,8
	Etkinliklere Katılmak	18	11,3
	Diğer	26	23,5
Toplam		217	100

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan ziyaretçilerin geliş nedenleri arasında ilk üç sırayı %66,8 ile Eskişehir'in kültürünü tanımak, %19,8 ile yaşanılan yere yakın olması ve %16,6 oranı ile yeme-içme ile doğa cevaplarının yer aldığı görülmektedir. Tanıtımın etkisiyle, sağlık nedeniyle ve alışveriş ise geliş nedenleri arasında son üç sırayı alan nedenler olarak görülmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Eskişehir'i Duyduğu Kaynağa Yönelik Bulgular

	Değişken	Sayı (n)	%
Tercih Kaynağı	Arkadaş-Akraba tavsiyesi	7	3,2
	Yazılı Medya	27	12,4
	Görsel Medya	46	21,2
	Seyahat acentası	82	37,8
	İnternet	55	25,3
	Diğer	-	-
Toplam		217	100

Eskişehir'e gelen turistlerin tatil ile ilgili kararlarını vermede başvurdukları bilgi kaynakları arasında seyahat acenteleri % 37,8 ile ilk sırada yer alırken, bunu % 25,3 oranıyla internet izlemektedir. Turistlerin Eskişehir tercihlerinde görsel medyanın etki oranı ise % 21,2'dir. Bunu % 12,4 ile yazılı medya, % 3,2 ile de arkadaş-akraba tavsiyesi kaynakları izlemektedir.

Turistlerin Eskişehir destinasyonuna yönelik algılamalarını içeren ifadeler sıralanarak ziyaretçilerin Eskişehir'e ilişkin algıları ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Eskişehir'e Yönelik Algılarının Ortalamaları

İFADELER	n	Ort.	S.S
Halkı misafirperverdir	215	4,1070	,95345
Halkı hoşgörülüdür	216	4,1852	,83692
Halkı ile iletişime geçtik	217	4,0092	,99996
Halkı yardımseverdir	212	4,1604	,95030
Eskişehir'in turistik alanları temiz ve hijyeniktir	216	4,0648	1,04123
Eskişehir'in koşulları çok tatmin edicidir	212	4,0330	,88903
Eskişehir'i ziyaretimden çok keyif aldım	217	4,2995	,88068
Beklenti ve ihtiyaçlarıma cevap vermiştir	215	4,1628	,89469
Eskişehir'deki var olan turist yoğunluğundan memnunum	214	3,7056	1,13926
Kalabalık hissi duymadan gezme fırsatı buldum	214	3,6075	1,25040
Eskişehir'i gezerken diğer ziyaretçilerden rahatsızlık duymadım	217	4,0415	1,14388
Turistik alanlarda ziyaretçi sayısı aşırı fazladır	217	2,7782	1,28269
Turistik alanlardaki insan sayısı benim memnuniyetimi azalttı	215	3,4326	1,42208
Eskişehir'i tekrar ziyaret etmeyi düşünürüm	217	4,2627	,97664
Eskişehir'i yakınlarımıza tavsiye etmeyi düşünüyorum	217	4,4378	,86979

Tabloya göre en yüksek ortalamaya sahip olan ifadeler 4,43 ile "Eskişehir'i yakınlarımıza tavsiye etmeyi düşünüyorum", 4,29 ile "Eskişehir'i ziyaretimden çok keyif aldım" ve 4,26 ile "Eskişehir'i tekrar ziyaret etmeyi düşünürüm" ifadeleridir. En düşük ortalamaya sahip olan 2,77 ile "Turistik alanlarda ziyaretçi sayısı aşırı fazladır", 3,43 ile "Turistik alanlardaki insan sayısı benim memnuniyetimi azalttı" ve 3,60 ile "Kalabalık hissi duymadan gezme fırsatı buldum" ifadeleridir.

Tablo 9: Faktör Analizi Bulguları

	Faktörler		
	1	2	3
Halktan Memnuniyet			
Halkı Misafirperverdir	,832		
Halkı İle İletişime Geçtik	,824		
Halkı Hoşgörülüdür	,791		
Halkı Yardımseverdir	,760		
İmkanlardan Memnuniyet			
Eskişehir'in Turistik Alanları Temiz Ve Hijyeniktir		,694	
Beklenti Ve İhtiyaçlarıma Cevap Vermiştir		,681	
Eskişehir'i Ziyaretimden Çok Keyif Aldım		,674	
Eskişehir'in Koşulları Çok Tatmin Edicidir		,670	
Turist Yoğunluğundan Memnuniyet			
Kalabalık Hissi Duymadan Gezme Fırsatı Buldum			,871
Eskişehir'i Gezerken Diğer Ziyaretçilerden Rahatsızlık Duymadım			,739
Eskişehir'deki Var Olan Turist Yoğunluğundan Memnunum			,735
Özdeğerler (Eigenvalues)	4,888	1,727	1,286
Açıklanan Varyans Yüzdesi	43,915	15,514	11,554
Toplam Açıklanan Varyans Yüzdesi %	70,983		
Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği= .858 Bartlett's Test of Sphericity: p<.000 (Chi-Square 1054,085, df=55).			
Davranışsal Niyet			
Eskişehir'i Tekrar Ziyaret Etmeyi Düşünürüm	,921		
Eskişehir'i Yakınlarımıza Tavsiye Etmeyi Düşünüyorum	,780		
Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği= .618 Bartlett's Test of Sphericity: p<.000 (Chi-Square 143,174, df=1).			

Tablo 9'da araştırmada kullanılan ölçeklere yönelik güvenilirlik ve faktör analizi bulguları verilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği, 0,80-1,00 arasında ise yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilir (Kayış, 2010). Dolayısıyla kriz algısı ($\alpha = 0,883$) ve sektörde çalışma niyeti ($\alpha = 0,818$) ölçeklerinin yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir.

Faktör analizi sırasında verilere, temel bileşenler analizi ve varimax dönüştürme tekniği uygulanmıştır. Katılımcıların psikolojik taşıma algılarını ölçen 11 ifade ile 3 faktör elde edilmiştir. Diğer taraftan davranışsal niyetler de tek faktör altında toplanmıştır. Ölçekteki 12., 13. ifadeler ikinci bir boyut altında toplanmaları gerekçesiyle faktör analizine dahil edilmemiştir.

Her iki ölçeğin faktör yüklerinin 0,50'nin ve öz değerlerinin 1'den büyük olduğu görülmektedir. Psikolojik taşıma algısı ölçeğindeki 3 faktör toplam varyansın %70,98'ini açıklamaktadır. Psikolojik taşıma algısı ölçeğinin KMO örneklem yeterliliği ,858 ($p < .000$) iken, davranışsal niyet ölçeğinin KMO örneklem yeterliliği ,618 ($p < .000$)'dir. Dolayısıyla verilerin, faktör analizi için elverişli olduğu söylenebilir.

Tablo 10: Psikolojik Taşıma Algısı İle Davranışsal Niyetler Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi

	Halktan Memnuniyet	İmkanlardan Memnuniyet	Turist Yoğunluğundan Memnuniyet	Davranışsal Niyetler
H.M.	1,000			
İ.M.	,415**	1,000		
Y.Y.M	,329**	,404**	1,000	
D.N	,392**	,549**	,317**	1,000

Yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda ziyaretçilerin Halktan memnun olmaları ile davranışsal niyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = -0,392$; $p < 0,01$). İmkânlardan memnuniyet ile davranışsal niyetleri arasında da istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = -0,415$; $p < 0,01$). Son olarak da turist yoğunluğundan memnun olma ile davranışsal niyetler arasında istatistiksel açıdan yine anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = -0,329$; $p < 0,01$). Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak 0,00-0,30 arasında olması düşük; 0,30-0,70 arasında olması orta; 0,70- 1,00 arasında olması ise yüksek düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2004:32). Dolayısıyla değişkenler arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan davranışsal niyetlerin, bağımsız değişken olan psikolojik taşıma kapasitesi ile ne ölçüde açıklanabileceğini ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Söz konusu analize ilişkin sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Psikolojik Taşıma Algısı İle Davranışsal Niyetler Arasındaki İlişkiye Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	β	Standart Hata	t	Sig.	Tolerans	VIF
Sabit		,315	3,059	,003		
Halktan Memnuniyet	,158	,067	2,531	,012	,761	1,313
Koşullardan Memnuniyet	,419	,073	6,573	,000	,734	1,362

Tablo 11'in devamı

Kalabalık	,171	,072	2,798	,006	,795	1,258
F =40,988 Düzeltilmiş R ² =,357 Durbin-Watson = 1,842 Anlamlılık Düzeyi = ,000						

Tablo 11 incelendiğinde; ziyaretçilerin psikolojik taşıma algısının, davranışsal niyetlerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir, R= -0.357, F (40, 988) p<0,05. Ziyaretçilerin davranışsal niyetlerinin %35'inin algılamakta oldukları psikolojik taşıma düzeyleri ile açıklanabileceği söylenebilir.

Elde edilen bulgular Eskişehir'e gelen ziyaretçilerin Eskişehir'i yakınlarına tavsiye edeceklerini göstermiştir. Bunlar ve yukarı elde edilen tüm bilgiler ışığında H₂ kabul edilmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada ortaya çıkan en önemli sonuç yerel halkın, henüz ziyaretçilerin varlığından, turizm getirilerden mutlu olduğuna ve turizmin olumsuz ekonomik, sosyal, kültürel etkilerinin yerel halk tarafından kabul edilebilirlik sınırları içerisinde olduğuna işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle yerel halkta ziyaretçilere karşı oluşan olumsuz bir düşüncenin varlığına, turizmin gelişmemesi gerektiğine ve ziyaretçilerin varlığı ile toplumsal taşıma kapasitesinin sınırlarının zorlandığına dair genel bir düşünceye rastlanılmamıştır. Turistik alanlarda oluşan kalabalık ve izdihamın da yerel halkı fazla rahatsız etmediği görülmektedir. Araştırmaya katılanların çoğu olumsuz bir ziyaretçi davranışına hiç tanık olmamıştır. Ayrıca olumsuz davranışla karşılaşanların verdiği tepkilere bakıldığında da hoşgörülü davranma oranının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Zhang vd. (2017a) Çin'deki bir temalı parkta yaptıkları çalışmalarında ziyaretçi sayısı ve beklentilerin memnuniyeti düşürdüğü sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum Eskişehir'deki kalabalıklığın şuan katlanılabilir seviyede olmasına rağmen gelecekte memnuniyeti azaltıcı bir etkisi olabileceği ve bu nedenle taşıma kapasitesi dikkate alınarak turizm politikaları yapılması gerektiğini göstermektedir.

Eskişehir'de turizmin gelişmesi ile birlikte alt ve üst yapı olanakları ile hediyelik eşya ve geleneksel el sanatlarının da geliştiğini göstermiştir. Yapılan analizler, turizmin alt ve üst yapı ile el sanatlarını harekete geçirici etkisine tüm katılımcıların aynı yönde ve olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir. Son zamanlarda yapılan oteller ve yiyecek-içecek işletmeleri ile artan yatak sayıları da bu sonucu desteklemektedir.

Elde edilen önemli bulgulardan biri turizmin gelenek ve görenekler ile aile içi iletişimde yol açtığı değişime yerel halkın yüksek düzeyde katıldığına ilişkin bulgudur. Bu sonucu rağmen katılanların büyük bir kısmı turizmin Eskişehir'de gelişmeye devam etmesini istemektedir. Eskişehir'de turizmin gelenek ve görenekler ile aile içi iletişimde meydana getirdiği değişimin henüz halk tarafından kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum Eskişehir'in eğitim ve kültür seviyesinin yüksek oluşu ve yeniliklere açık bir destinasyon olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yerel halk turizmin yaşam ve giyim tarzlarında meydana getirdiği değişime ilişkin ifadelerle orta düzeyde katılmaktadır. Eskişehir'e gelen turistlerin büyük bir kısmının kent ve kültür turizmi için bölgeyi tercih etmesi ve yerel halkında kültürel aktivitelere yüksek katılım göstermesi aslında turistlerin ve yerel halkın yaşam tarzlarının da benzediği ve bu nedenle de yaşam tarzlarında fazla bir değişime neden olmadığı

söylenbilir. Çalık'ın (2014) Beypazarı'nda yaptığı çalışmada turizmin gelenek ve göreneklerde, yaşam tarzında, giyim tarzında, üretime katılan kadın sayısında, ziyaretçilerle girilen etkileşim düzeyinde, aile içi iletişimde değişimine neden olduğuna ilişkin verilen yanıtlarda %70'in üzerinde olmak üzere, yüksek oranlarda ifadelere olumlu katılım görülmesi çalışmamızın bulgularıyla benzeşmektedir.

Eskişehir'de gelecek yıllarda toplumsal taşıma kapasitesinin sınırlarının aşılmayacağını söylemek doğru bir yaklaşım olmayabilir. Bu bağlamda yerel paydaşlarının katılımı olmadan sosyo-kültürel kaynakların korunabilmesi mümkün değildir. Bu amaçla destinasyonun fiziksel, ekonomik ve toplumsal taşıma kapasitesi paydaşlarında görüşü alınarak belirlenmelidir. Ayrıca turistik etkinliklere yerel halkın da katılımını sağlamak, yerel halka turizmin sosyal ve ekonomik önemini anlatmak ve özellikle müze ve parklara olan yoğun ziyaretçi sayısında günlük bir sınır getirmek ileride oluşabilecek toplumsal taşıma ile ilgili sorunlar için proaktif bir yaklaşım olabilecektir (Seçilmiş ve diğ., 2017a).

Eskişehir'in taşıma kapasitesi sosyal boyutları ile ele alındıktan sonra tüm bu etkenlerin Eskişehir'in psikolojik taşıma kapasitesine ve Eskişehir turizminin sürdürülebilirliğine ne şekilde etki edebileceği değerlendirilmiştir.

Ziyaretçilerin gittiği destinasyondan memnun olmasını ve yeniden ziyaret etmesini etkileyen önemli unsurlardan bir tanesi yerel halkla ilgili görüşleridir. Araştırma kapsamında ziyaretçilerin Eskişehir halkının misafirperverlik ve hoşgörülerine ilişkin görüşleri sorgulanmış ve genel olarak katılımcıların olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Bu da ziyaretçilerin Eskişehir halkına karşı yüksek oranda olumlu duygular beslediği ihtimalini güçlendirmektedir.

Bölgedeki ziyaretçi yoğunluğuna ilişkin ziyaretçi görüşleri incelendiğinde, genel olarak katılımcıların ziyaretçi yoğunluğundan memnun olduğu söylenebilir. Araştırma, müze girişlerinde oluşan kuyruklardan ve özellikle Odunpazarı bölgesindeki otobüs ve ziyaretçiler ile Bilim Kültür ve Sanat Parkındaki turların sayısındaki yoğunluktan çok da şikâyetçi olmadıklarını göstermektedir. Destinasyonun imkânlarına ilişkin memnuniyet görüşleri incelendiğinde, genel olarak katılımcıların Eskişehir'in koşullarından memnun olduğu ve beklentilerinin karşılandığı söylenebilir. Deniz turizmi dışında alternatif bir turizm ürünü sunan Eskişehir artan kültür, sanat ve eğitsel ürünlerle ziyaretçilerin beğenisini kazanabilmektedir. Bu arada son yıllarda yapılan turizmle ilgili alt ve üstyapı çalışmaları da bu sonucun çıkmasında etkili olmuştur (Seçilmiş ve diğ., 2017b).

Yapılan analizler sonucunda psikolojik taşıma algısı ile davranışsal niyetler arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Ziyaretçilerin yerel halktan, destinasyonun imkânlarından ve ziyaretçi yoğunluğundan memnuniyeti arttıkça destinasyonu tekrar ziyaret ve tavsiye etme davranışlarının da artacağı görülmüştür.

Ayrıca turizmin etkileri ile yerel halkın turizmin devam etmesi düşüncesi arasında da ilişkiler saptanmıştır. Özellikle turizmin gelir ve alt yapıya olumlu etkisinin turizmin devam etmesi düşüncesi üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca turizmin Eskişehir'deki sosyal yaşam üzerindeki etkileri de yerel halkın turizmin devam etme düşüncesini etkilemektedir.

Destinasyonlarda turizmin sürdürülebilmesi konusunda bölgeyi ziyaret edenlerin düşünceleri çok önemlidir. Taşıma kapasitesi konusunda ziyaretçilerin rahatsızlık duymaya başlamaları davranışsal niyetler açısından olumsuz bir durumdur. Bu bağlamda destinasyonla ilgili yöneticilerin ve diğer paydaşlarında taşıma kapasitesi

konusunda planlamalar yapması büyük önem taşımaktadır. Günümüzde bir sorun olarak görülmesi de ileride oluşacak ziyaretçilerin beklentilerine göre sürdürülebilir turizm planlamaları süreklilik kazanmalıdır.

Gelecekte konuyu farklı faktörlerle ortaya koyacak çalışmalar ziyaretçilerin genel memnuniyeti ve davranışsal niyetler arasındaki ilişkilerin açıklanmasında faydalı olacaktır. Bu çalışmada kalabalık ve destinasyon koşulları üzerinden açıklanmaya çalışılan psikolojik taşıma algısı farklı faktörlerle farklı sonuçlar gösterebilir. Ayrıca diğer taşıma kapasite türleri birlikte ele alınarak arasındaki ilişki ve etkiler de ortaya konularak sürdürülebilir bir destinasyon plan ve programı oluşturulabilir.

6. Kaynakça

- Akten, S. Gül, A., ve Akten, M. (2009), Korunan Doğal Alanları Katılımcı Yönetim Planında Ziyaretçi Etki Yönetimi *Yaklaşımı. Uluslararası Davraz Kongresi*, Isparta, ss. 1577-1590.
- Avcı, N.(2007), "Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi" *Ege Akademik Barış*, (7)2, ss. 485-501
- Avcıkurt, C. (2009), *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım. 3. Basım. Ankara. Detay Yayıncılık.*
- Berber, Ş. (2003), Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm ve Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), ss. 205-221.
- Beyhan, Ş. G., ve Ünügür, S. M. (2010), "Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli" *İtü Dergisi. 4(2)*: ss. 79-87.
- Brunt, P., ve Courtney, P. (1999), Host Perceptions of Socio-Cultural Impacts, *Annals of Tourism Research. 26(3)*: ss. 493-515.
- Büyükoztürk., Ş. (2004), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum)*, Ankara: Pegem Yayıncılık,
- Chen, C. L., & Teng, N. (2016). Management priorities and carrying capacity at a high-use beach from tourists' perspectives: A way towards sustainable beach tourism. *Marine Policy, 74*, 213-219.
- Çalık, A. Ö. (2014), Turistik Merkezlerin Sosyal Taşıma Kapasitesi: Beypazarı Örneği, *Yayımlanmamış Doktora Tezi(356687)*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çavuş, Ş. (2002), Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İzmir.
- Doğan, M. (2013). Bir Kriz Faktörü Olarak Taşıma Kapasitesi Aşımı ve Bozcaada Örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 15(1)*. ss. 85-108.
- Eskişehir Belediyesi, (2017), http://www.eskisehir.bel.tr/icerik_dvm.php?icerik_id=1730&cat_icerik=1&menu_id=24. (01. 08. 2017).
- Göküç, T. H., Yıldız, N. D., Demir, M., ve Bulut, Y. (2013), Taşıma Kapasitesi Kuramının Milli Parklarda Oluşum-Gelişim ve Modellenme Süreci. *Journal of the Faculty of Agriculture, 44(2)*: ss. 195-206.
- Gürbüz, A. (2002), Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Teknoloji Dergisi, (1-2)*, ss. 49-59.
- Holden, A. (2016). *Environment and Tourism. 3. Baskı. New York: Routledge.*
- Kaya, İ. (1997), Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Balıkesir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Balıkesir.
- Kayış, A. (2010), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ed.: Şeref Kalaycı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.*

- Lobo, H. A. S. (2015). Tourist carrying capacity of Santana cave (PETAR-SP, Brazil): A new method based on a critical atmospheric parameter. *Tourism Management Perspectives*, 16, 67-75.
- Muğla Valiliği, (2010), *Muğla Bölgesi Turizm Sektörünün Uluslararası Rekabetçilik Analizi, Muğla*.
- O'Reilly, A.M. (1986), Tourism Carrying Capacity: Concept and Issues, *Tourism Management*, 7(4), ss.254-258.
- Özdamar, K. 2003. Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Pamungkas, A., Sulistyono, A., & Siswanto, V. K. (2016). Poteran carrying capacity for small island development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 227, 761-769
- Saveriades, A. (2000), Establishing the social tourism carrying capacity for the tourist resorts of the east coast of the Republic of Cyprus. *Tourism management*, 21(2), 147-156.
- Seçilmiş, C. (2011), Ziyaretçilerin Gözüyle Eskişehir Turizminin Gelişmesini Etkileyen Sorunlar. *İşletme Araştırmaları Dergisi* 3/3 (2011) 37-57
- Seçilmiş, C., Kılıç, İ., Ezenel, E., & Ece, C. (2017b). Turistik Rekreasyon Alanlarında Psikolojik Taşıma Kapasitesinin Önemi: Eskişehir Örneği. *I. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi* (ss. 501-512). Kastamonu.
- Seçilmiş, C., Kılıç, İ., Yordam, S., & Karamahmutoğlu. (2017a). Turistik Merkezlerde Toplumsal Taşıma Kapasitesi: Eskişehir Örneği. *I. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi*, (ss.490-501). Kastamonu.
- Weaver, Candace L. (2010) Examining the Influence of Indicator Variables on Crowding and Visitor Experience: A Case Study of the White Salmon River in Washington, Thesis submitted to the Davis College of Agriculture, Natural Resources & Design at West Virginia University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Recreation, Parks, and Tourism Resources, Morgantown, West Virginia.
- WTO, (2017), <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>. (11.10.2017).
- Zhang, Y., Li X.(Robert), Su, Qin, Hu, Xingbao (2017a) Exploring a theme park's tourism carrying capacity: A demand-side analysis. *Tourism Management* 59 (2017) 564-578.
- Zhang, Y., Li, X. R., & Su, Q. (2017b). Does spatial layout matter to theme park tourism carrying capacity?. *Tourism Management*, 61, 82-95.